УДК 336.22:352

Карпишин Н.І.,
к.е.н, доцент, ТНЕУ
Фесянова Н.В.,
магістр, ТНЕУ

КЛАСИЧНІ ПРИНЦИПИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ: ДОСВІД І ПОТЕНЦІАЛ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

В статті розглянуто класичні принципи місцевого оподаткування та проаналізовано можливості їх реалізації в Україні. Надано пропозиції щодо вдосконалення вітчизняної системи справляння місцевих податків.

Ключові слова: місцеві податки і збори, місцеве оподаткування, принципи оподаткування.

ВСТУП

Головним призначенням місцевих податків і зборів є забезпечення органів місцевої влади власними коштами з метою фінансування локальних суспільних благ, призначених для задоволення потреб територіальної громади. Утім, місцеві потреби різних спільнот і можливості їх фінансового забезпечення, внаслідок впливу тих чи інших чинників (історичних, природно-кліматичних, економічних, політичних тощо), можуть суттєво відрізнятися. Тому, досі актуальною залишається проблема формування науковообгрунтованої політики місцевого оподаткування, здатної підвищити рівень фінансового забезпечення потреб місцевого самоврядування з урахуванням особливостей його соціального і економічного розвитку. В свою чергу, процес визначення переліку місцевих податків і зборів має базуватися на економічно обґрунтованих, а не лише суб'єктивних принципах оподаткування на місцевому рівні, що дасть можливість побудувати ефективну систему місцевого оподаткування в країні.

Дослідженням проблем місцевого оподаткування займалися такі вітчизняні вчені як О.Д. Василик, В.П. Вишневський, О.П. Кириленко, В.І. Кравченко, Н.П. Кучерявенко, І.О. Луніна, Ц.Г. Огонь, О.М. Піхоцька, В.В. Письменний, В.В. Рибак, С.В. Слухай, Л.Л. Тарангул, С.І. Юрій та ін. Однак пошуку відповіді на запитання, які саме податки можна та треба зараховувати до числа місцевих, присвячені лише окремі роботи науковців.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З огляду на вищезазначене, метою статті є дослідження і систематизація класичних принципів місцевого оподаткування, оцінка їх застосування при побудові вітчизняної системи місцевих податків і зборів з метою надання пропозицій щодо удосконалення сучасного порядку справляння податків на локальному рівні.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансовою наукою розроблено чимало принципів оподаткування, які стосуються як податкової системи держави загалом, так і місцевого оподаткування зокрема. Так, професор О.І. Луніна наголошує на необхідності пріоритетного застосування в місцевому оподаткуванні принципу еквівалентності отриманої вигоди від наданих на місцевому рівні суспільних благ та обсягу податків, сплачених громадянами. Як відомо, ідея еквівалентного обміну за схемою «податки — блага» розглядалась багатьма представниками фінансової науки і більш повно була сформульована в теорії добровільного обміну (Е. Ліндаля) і теорії фіскального обміну (Дж. Б'юкенена) [1, с. 99]. Однак, інтерпретація взаємозв'язку між податками і суспільними послугами здійснювалась науковцями у контексті дослідження природи державних фінансів, тоді, як місцеві фінанси знаходились поза увагою. В свою чергу, на наш погляд, даний принцип на місцевому рівні є більш дієвим, оскільки громадяни мають можливість реально оцінити дії місцевої влади та усвідомити користь, від сплачених у місцевий бюджет податків. І хоч наївно розраховувати на те, що таке розуміння призведе до добровільної сплати податків у місцевий бюджет, однак, допоможе полегшити процес їх адміністрування і знизити масштаби ухилень від оподаткування на місцевому рівні.

Отже, професор О.І. Луніна називає наступні принципи, відповідно до яких має бути організовано процес місцевого оподаткування:

• принцип одержуваної вигоди — стягування податків має відповідати тій вигоді, що одержують жителі і суб'єкти економічної діяльності визначених територій від місцевих суспільних благ;

• принцип широкого розподілу податкового навантаження — місцеві податки і збори мають створювати відчутне навантаження на всіх жителів та економічних суб'єктів адміністративно-територіальної одиниці;

• принцип територіальної прив'язки — об'єкти місцевого оподаткування мають бути пов'язані з відповідною територією і вирізнятися низькою мобільністю;

• принцип незалежності податкових надходжень від кон'юнктурних змін в економіці — місцеві податки не повинні реагувати або реагувати незначною мірою на зміну ринкової кон'юнктури;

• принцип зростання податкових надходжень (на одного мешканця) зі зростанням розміру територіальної громади [2, с. 20].

Професор О.П. Кириленко до місцевих податків висуває ряд специфічних вимог [3, с. 200]:

• невеликі коливання надходжень упродовж всього ділового циклу;

• відповідність між економічним розвитком та обсягами надходжень місцевих податків;

• одержання податкових надходжень із місцевих баз оподаткування;

• рівновага між споживанням місцевих послуг та податковим тягарем;

• захист від однобічного розвитку місцевої економічної структури;

• розподіл податкового потенціалу залежно від місцевих потреб;

• гнучка система ставок місцевих податків;

• в однакових за розмірами адміністративних одиницях відмінності між надходженнями від місцевих податків на одну особу повинна бути незначною.

П. Бернард об'єднує в одну систему такі принципи місцевих фінансів та місцевого оподаткування [4, с. 3]:

1. Місцева підзвітність. Місцеві політики повинні рахуватися із потребами місцевих жителів, бо в іншому випадку їх чекає поразка на місцевих виборах. Реалізація даного принципу вимагає власної податкової бази органів місцевого самоврядування та виступає проти державних субсидій та фінансових дарунків іншого характеру, адже це розмиває необхідність місцевої відповідальності та підзвітності. Цей принцип також підтримує право місцевих властей самостійно визначати ставки податків, але водночас вимагає чіткого звітування за кожну витрачену грошову одиницю, зібраного з громадян податку.

2. Зв'язок між сплаченими податками та отриманими вигодами. Цей принцип підкреслює ефективність реалізації аспектів місцевого оподаткування стосовно надання суспільних благ та послуг населенню, що сплачує податкові платежі.

3. Принцип неконкурентності між регіонами. Місцеві податки не повинні відчутно впливати на перерозподіл у приватному секторі. Адже в іншому разі платники податків зможуть уникати високих податкових платежів шляхом зміщення бази оподаткування на територію юрисдикцій привабливіших, що відповідно призведе до податкової конкуренції між регіонами.

4. Регіональна справедливість та довгострокова ефективність. Місцеве оподаткування в ідеалі повинно відображати реальну податкоспроможність регіону, тому що податки, бази яких нерівномірно розподілені у різних регіонах (наприклад, природні ресурси), не підходять для регіонального використання, адже це спричинює собою великі регіональні нерівності. Даний принцип досить важко реалізувати на практиці, оскільки практично не існує такого податку, база оподаткування яким була б розташована рівномірно по усій країні, з однієї сторони, а з іншої — наголошуємо на тому, що задля забезпечення ефективнішого довгострокового використання природних ресурсів, їх оподаткування необхідно віддати у руки держави, в тому числі і з причин регіональної справедливості.

5. Надійність та стабільність податкової бази. Стійкі показники витрат, що здійснюють місцеві органи влади на власні та делеговані повноваження, вимагають сталої та надійної дохідної бази, яка б залишалася захищена від циклічних змін економічного середовища.

6. Податковий обмін як неявне страхування. Для того аби забезпечити стабільні податкові надходження до місцевих бюджетів, не можна повністю віддавати у підпорядкування місцевим властям адміністрування конкретного податку. Наприклад, якщо місцева рада наділена повноваженнями справляння податку на прибуток підприємств, то стабільність та надійність надходжень знаходиться під великим питанням, що може спричинити значні навантаження на місцевий бюджет у часи зменшення прибутку підприємств або їх банкрутства за ситуації, коли доходи будуть необхідними для подолання локального безробіття. Тому кращим вирішенням теперішніх та навіть потенційних проблем може стати так званий «податковий обмін» — ситуація, за якої місцеві органи влади віддають ніби частину податку центральним властям (встановлення правил оподатку-

вання стратегічних підприємств, застосування лише надбавки до ставки податку, яка визначена на загальнодержавному рівні тощо). При цьому часто муніципалітети отримують щось взамін, наприклад, зарахування частини іншого податку до місцевих бюджетів задля фінансування власних повноважень. Таким чином, за рахунок такого обміну відбувається своєрідний процес страхування надійності доходів бюджету.

7. Простота адміністрування. Місцеві податки повинні бути введені у всіх муніципалітетах і для уникнення ситуації більш високих адміністративних витрат на одиницю доходу у менших юрисдикціях необхідною є простота адміністративних робіт.

Зрозуміло, що не всі принципи місцевого оподаткування, що обговорювалися вченими, узгоджуються один з одним або можуть бути реалізовані повністю і одночасно. Крім цього, це навіть недоцільно, оскільки може суттєво обмежити можливості справляння місцевих податків. Проте формування інституту місцевих податків, з дотримання обґрунтованих принципів, допоможе якісно оптимізувати процес організації місцевого оподаткування.

З'ясуємо, які ж загальнодержавні податки найбільш повно відповідають вищезгаданим принципам місцевого оподаткування і можуть розглядатись в якості місцевих.

1. Податок на додану вартість — найбільший за обсягами податок, який надходить до державного бюджету. У 2011 р. обсяг надходжень від даного податку становив 130,1 млрд. грн., а це майже 39% від загальної суми податкових надходжень Зведеного бюджету України. Перевагами ПДВ є висока ефективність з фіскальної точки зору, швидкість і повнота надходжень до бюджету через широку базу оподаткування, що охоплює не лише товари, але й роботи і послуги. Головними недоліками є залежність від розміру доходів платників, висока вартість адміністрування і регресивність у соціальному аспекті, особливо щодо малозабезпечених громадян. Отже, ПДВ вирізняється надійністю і стабільністю податкової бази під час різних етапів розвитку економіки і має всеохоплюючий характер, тобто його сплачують усі мешканці громади по мірі споживання товарів і послуг. Проте, особливістю даного податку є механізм адміністрування, який базується на тому, що податок сплачується до бюджету не споживачами, а виробниками продукції. Тому, якщо виробництво у країні розміщене нерівномірно, то надання права адміністрування ПДВ (яке є доволі громіздким) місцевим органам влади апріорі може спровокувати нерівномірні надходження до місцевих бюджетів. До того ж, більша частина ПДВ — 96 млрд. грн. (майже 74%) надходить з ввезених на територію України товарів і лише 34,1 млрд. грн. — це податок на додану вартість з безпосередньо вироблених в країні товарів (після вирахування обсягів бюджетного відшкодування). Тому, віднесення даного податку до місцевих в Україні є доволі проблематичним через складність адміністрування і різну податкову спроможність територій. Хоча, можливість розширення переліку місцевих податків і зборів за рахунок запровадження непрямих податків, зокрема, місцевих акцизів, потрібно використовувати. Надання органам місцевого самоврядування прав у оподаткування специфічних видів товарів, робіт та послуг допоможе їм впливати на структуру споживання на своїй території і обмежувати попит на продукцію, шкідливу для здоров'я населення.

2. Досліджуючи відповідність механізму справляння податку на доходи фізичних осіб принципам місцевого оподаткування, можна стверджувати, що цей податок відповідає принципу широкого розподілу податкового навантаження, оскільки його сплачують всі фізичні особи — резиденти і нерезиденти, які отримують доходи в Україні чи іноземні доходи (для резидентів). Також податок на доходи фізичних осіб відповідає принципу зростання податкових надходжень із збільшенням розмірів громади та принципу територіальної прив'язки. Однак, останній принцип у вітчизняних реаліях виконується частково, оскільки існує правова колізія через те, що не всі суб'єкти господарювання сплачують цей податок за місцем знаходження. Так, окремі виробничі структурні підрозділи підприємств: цехи, відділення, лабораторії та ін. (крім філій і представництв, які мають статус відокремлених підрозділів згідно Цивільного кодексу України), сплачують податок за місцем реєстрації підприємств, хоча можуть здійснювати підприємницьку діяльність на іншій території.

Суттєвим недоліком даного податку є чутливість до змін економічної ситуації як у країні, так і у регіонах зокрема. В період економічних криз податкова база цього податку зменшується, внаслідок чого, при незмінних ставках і умовах оподаткування відбувається зменшення надходжень до бюджету. Цей факт підтверджує динаміка поступлень від даного податку, яка показує падіння його обсягу в період фінансової кризи в Україні, а саме: у 2008 р. — 45,9 млрд. грн.; 2009 р. — 44,5 млрд. грн.; 2010 р. — 51,0 млрд. грн.; 2011 р. — 60,2 млрд. грн.

Практика свідчить, що діюча система оподаткування доходів фізичних осіб в Україні охоплює широке коло платників, однак, не забезпечує рівномірного податкового навантаження на доходи різних верств населення, внаслідок використання єдиної ставки оподаткування — 15%. Це призводить до порушення соціальної справедливості в оподаткуванні і неповного використання фіскального потенціалу податку на доходи фізичних осіб. І хоча, в Податковому кодексі України зроблений перший крок в цьому напрямі — запроваджена ставка оподаткування в розмірі 17% для осіб, заробітна плата яких перевищує 10-кратний розмір мінімальної заробітної плати. Разом з тим, доцільним є поглиблення прогресії податку на доходи фізичних осіб і запровадження шкали ставок.

Також, серйозною залишається проблема тіньової зайнятості і «тінізації» заробітної плати, ігнорування якої негативно впливає на дисципліну платників податків та призводить до відчутних втрат місцевого бюджету. Тому необхідно здійснювати всі можливі заходи для зменшення кількості незареєстрованих працівників і частки заробітної плати, яка виплачується «в конвертах».

3. Значними, але не стабільними, можуть бути надходження від податку на прибуток підприємств, проте також потребує вирішення проблема розподілу надходжень від податку у випадку, коли суб'єкт господарювання має підрозділи у декількох регіонах. Крім того, коли органи місцевого самоврядування будуть самостійно встановлювати ставки податку, потрібно остерігатися явища податкової конкуренції, тобто створення такої ситуації, за якої органи влади на місцевому рівні будуть прагнути впливати на розподіл податкових надходжень або на розміщення бази оподаткування, що є мобільною, через, наприклад, створення більш сприятливих умов господарювання, значне зниження ціни за користування місцевими природними ресурсами тощо. Принцип неконкурентності між регіонами при справлянні податку на прибуток підприємств може бути витриманий за умов виваженої податкової політики органів місцевого самоврядування.

Вітчизняна практика показує, що податок на прибуток підприємств має відчутну позицію в податкових доходах зведеного бюджету — 55,1 млрд. грн. (16,4%), проте лише незначна частина, а саме, 357,5 млн. грн. або 0,6% цього податку, справляється до місцевих бюджетів — це податок на прибуток, який сплачують підприємства та фінансові установи комунальної власності. Підприємства комунального сектора (це підприємства водо-каналізаційного господарства, теплопостачання, громадського транспорту, житлового господарства та ін.) вкрай необхідні для життєдіяльності кожної громади і їх першочерговим завданням є забезпечення доступності суспільних послуг на місцевому рівні, а не отримання максимального прибутку. В Україні в кращому випадку ці підприємства можуть бути низькорентабельними, але нерідко їх діяльність є збитковою і потребує підтримки з боку місцевої влади. З цих причин органам місцевого самоврядування фактично не залишається можливостей для маневру у збільшенні розмірів надходжень податку на прибуток від цих підприємств.

Діючий порядок сплати податку на прибуток потребує перегляду, наприклад в можливості зарахування до місцевого бюджету податку на прибуток від приватних підприємств. В цьому випадку, місцева влада буде максимально зацікавлена не лише у розвитку приватного сектора економіки на своїй території, а й у проведенні власної політики інвестування коштів у статутні фонди господарських товариств, оскільки це дасть змогу отримувати до бюджету місцевої громади не лише дивіденди, а й податок на прибуток.

4. Особливості плати за землю, як можливого місцевого податку, полягають у тому, що початковою метою її введення було не фінансове забезпечення діяльності місцевого самоврядування, а використання отриманих від оподаткування коштів на підвищення родючості ґрунтів, раціонального використання та охорони земель, розташованих на їхній території. Однак, цей податковий платіж так і не отримав цільового призначення і не забезпечив умови конкретного еквівалентного обміну між органом місцевого самоврядування і платником, тому, має більше підстав називатися земельним податком, а не платою за землю.

Плата за землю є другим податковим джерелом наповнення місцевих бюджетів в Україні, обсяг надходжень від цього податку у 2011 р. становив 10,7 млрд. грн., з яких 6,5 млрд. грн. — це орендна плата юридичних осіб, майже 1 млрд. грн. — орендна плата фізичних осіб, решта — земельний податок з юридичних (2,9 млрд. грн.) і фізичних (0,3 млрд. грн.) осіб. Тобто, основна сума земельного податку надходить за використання земельних ділянок, які перебувають у власності органів місцевого самоврядування.

Справляння плати за землю не несе відчутного податкового навантаження на усіх мешканців території. Згідно з Податковим кодексом України, платниками податку є лише юридичні і фізичні

особи — власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі. Крім того, сільським, селищним і міським радам надано право диференціювати і затверджувати ставки податку на земельні ділянки, по яких не проведено грошову оцінку, виходячи із розмірів законодавчо визначених ставок. Також, всі органи місцевого самоврядування можуть встановлювати пільги щодо сплати земельного податку, тобто звільняти від його сплати чи зменшувати суму податку, який мають сплачувати суб'єкти господарювання. Тобто, при справлянні даного податку присутній елемент самостійності місцевого самоврядування у питанні податкового регулювання на території.

Позитивом згаданого податку є чітка територіальна визначеність, тобто об'єкт оподаткування (земельні ділянки) пов'язаний з відповідною територією і характеризується низькою мобільністю, що ускладнює уникнення від його сплати. Проте, все ж слід зауважити, що фіскальний потенціал даного податку використовується не повністю через можливість встановлення необ'єктивної нормативної грошової оцінки земель, значний перелік пільг та проблему ідентифікації об'єктів оподаткування.

Загалом, на наш погляд, податок на прибуток підприємств і плату за землю можна вважати потенційними місцевими податками. Про це свідчить вже той факт, що згідно чинного законодавства ці податки віднесено до складу доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів і використовуються на фінансування власних повноважень органів місцевого самоврядування. Включення їх до складу місцевих податків і зборів — це лише питання часу і потреби у впорядкуванні джерел формування власної дохідної бази місцевого самоврядування.

На сучасному етапі до складу місцевих податків і зборів належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [8]. Тобто перелік місцевих податків є ще доволі обмежений як у фіскальному так і регулюючому аспекті оподаткування на місцевому рівні.

Єдиний податок — це податок, який можуть сплачувати законодавчо визначені групи суб'єктів малого підприємництва, взамін окремих податків і зборів: податку на прибуток підприємств; ПДВ (при умові вибору вищої ставки оподаткування); податку на доходи фізичних осіб[1]; земельного податку[2]; збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Тобто, суб'єктам малого підприємництва надається можливість добровільно обирати звичайну або спрощену систему оподаткування. Під час адміністрування єдиного податку, використовуються два види ставок: фіксовані ставки (тобто ставки, що розраховуються відповідно до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня звітного року) та відсоткові (встановлюються від розміру оподатковуваного доходу). Обидві групи ставок визначаються сільською, селищною або міською радою та можуть використовуватися лише для конкретних груп платників. Сплата єдиного податку здійснюється за місцем податкової адреси.

Проаналізувавши відповідність єдиного податку критеріям місцевого оподаткування, можна зробити наступні висновки:

1) принцип широкого розподілу податкового навантаження виконується в тому, що єдиний податок сплачує широке коло платників, а саме, фізичні особи підприємці і юридичні особи — суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, які одержують обмежений обсяг річного доходу і використовують певну кількість найманих працівників;

2) організація і контроль за справляння єдиного податку не потребують значних адміністративних та управлінських витрат, оскільки процедура оподаткування доволі спрощена;

3) нерівномірність у розташуванні по території країни платників податку. Так, якщо проаналізувати показник кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. населення за регіонами, то можна зауважити, що найбільше, їх розміщено у Києві — 250 од., по регіонам коливання становило від 34 од. (Тернопільська і Закарпатська обл.) до 76 од. (Харківська обл.) [9].

3) залежність від кон'юнктурних змін в економіці і висока чутливість на кризові ситуації, тобто швидке припинення діяльності суб'єктів малого підприємництва і скорочення податкових зобов'язань.

До основних «за» на користь внесення податку на нерухомість до переліку місцевих податків та зборів, слід віднести те, що його справляння відповідає принципу якісного фінансування на-

[1] у частині доходів, що отримані в результаті господарської діяльності фізичної особи та оподатковані

[2] крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються ними для провадження господарської діяльності

дання суспільних благ та послуг — принципу еквівалентності. Адже ціна конкретного об'єкту нерухомості розглядається як плата за ті блага та послуги, що надає місцеве самоврядування на покращення інфраструктури міста, рівня освітніх послуг та послуг соціального захисту, що тим самим провокує збільшення попиту на локальну нерухомість (в особі тих громадян, котрі бажають оселитися на даній території) та одночасне підвищення цін. Все це однозначно позитивно відображається на сукупних доходах місцевого бюджету.

Крім того, надходження від податків на нерухомість легко піддаються прогнозу, що полегшує планування витрат бюджету. Об'єкт оподаткування важко приховати, оскільки він займає конкретно визначену територію, що відповідно унеможливлює ухилення від оподаткування. Податкове навантаження від справляння податку на нерухомість практично поширюється на усіх мешканців регіону, адже, майже, кожен житель є власником або орендарем певного виду нерухомого майна, розташованого на даній території. Однак П. Бернард говорить про те, що хоч податок на нерухомість є ідеальним для локального податку, але разом з тим існують значні політичні та адміністративні перешкоди у його адмініструванні.

Що стосується решти місцевих податків та зборів, а саме: збору за місця для паркування транспортних засобів, збору за провадження деяких видів підприємницької діяльності та туристичного збору, то процедура їхнього адміністрування практично не змінилась. Справляння зазначених зборів цілком відповідає принципам одержуваної вигоди та територіальної прив'язки (збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір), крім того кошти до місцевих бюджетів надходять від використання місцевих баз оподаткування. Однак дані збори є дуже чутливими до змін фінансового забезпечення громадян, адмініструються лише із чітко визначеного кола платників, тому відзначаються слабкою надійністю та стабільністю надходжень впродовж бюджетного періоду.

ВИСНОВКИ

Таким чином, очевидним є висновок про те, що визначення тих місцевих податків та зборів, які повинні справлятися на місцевому рівні є складним завданням та потребує спеціальних досліджень у контексті особливостей економічного й соціального розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Надходження від податків, що адмініструються на місцевому рівні, не повинні суперечити реалізації загальнодержавних цілей, тобто ці доходи мають як стимулювати та підтримувати розвиток адміністративних одиниць, так і якомога більше сприяти вирівнюванню фінансових можливостей різних бюджетів.

При обґрунтуванні складу місцевих податків та зборів необхідно поширювати практику надання органам місцевого самоврядування права самостійно визначати, які з них будуть справлятися на відповідній території з огляду на їхню ефективність (звичайно, з числа визначених на законодавчому рівні). Прикладом може бути ситуація, що склалася із вступом у дію Податкового кодексу, згідно з яким було скасовано 12 місцевих податків та зборів. Серед їх числа опинилися збір за право проведення кіно- та телезйомок, збір за використання місцевої символіки. Вилучення цих зборів пояснюється незначною їх часткою у загальній сумі доходів місцевих бюджетів більшості регіонів. Однак, правдивим є твердження, згідно якого справляння цих зборів є доцільним та ефективним в окремих населених пунктах, що мають багату історію, пам'ятки архітектури [4, с. 35].

Особливої уваги під час визначення місцевих податків та зборів, які можуть віддаватися у розпорядження місцевих органів влади, вимагає розуміння особливостей використання різних баз оподаткування, а саме: продаж та споживання; дохід та прибуток; використання факторів виробництва. Врахування цих особливостей є важливим з огляду на те, що жителі країни користуються суспільними благами та послугами не в однаковій мірі, а кожен відповідно до своїх уподобань. Саме тому на думку У. Оутса найпридатнішими для місцевих податків є прямі, що справляються з індивідуальних доходів громадян та прибутку підприємств. Б. Гамільтон у свою чергу до податків, що потрібно адмініструвати на місцевому рівні, зараховував податок на нерухому власність, оскільки у ринковій ціні цієї нерухомості частково нагромаджується вартість надання суспільних благ та послуг місцевим властями [4, с. 29].

Як зазначає П. Бернард, якою б успішною не була податкова система на локальному рівні, все одно існує необхідність грантів та місцевих запозичень, використання яких би не скасувало прагнення місцевих властей до збільшення власних податкових надходжень. Однак, насамперед, необхідно створити таку податкову систему, яка б реагувала на попит на локальні суспільні послуги, або хоча б на його зміну.

Ефективна система місцевого оподаткування повинна бути організована таким чином, щоб не впливати на соціальну поведінку громадян та сприяти переміщенню податкових баз з одного регіону у інший; забезпечувати стабільні надходження протягом усього ділового циклу; рівновагу між споживанням місцевих послуг та податковим тягарем; гнучку систему ставок місцевих податків та зборів.

Функціонування локальних податків повинно захистити економіку регіону від однобічного розвитку та встановити чітку відповідність між соціально-економічною ситуацією на місцевому рівні і надходженнями місцевих податків та зборів. Крім того чітко налагоджену систему місцевого оподаткування завжди характеризують невеликі адміністративні та управлінські витрати на її організацію та контроль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті. / В. Андрущенко. — Львів: Каменяр, 2000. — 303 с.

2. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / [І.О. Луніна, О.П. Кириленко, А.В. Лучка та ін.]; за ред. д-ра екон. наук І.О. Луніної; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2010. — 320 с.

3. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) / О.П. Кириленко // Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. — К.: НІОС, 2000. — 381 с.

4. Spahn P. Local Taxation: Principles and Scope / P. Spahn // Macroeconomic Management and Fiscal Decentralization / Paul Bernd Spahn [Ed. Jayanta Roy]. — Washington D.C.: World Bank, 1995. — P. 221–232.

5. Бикадорова Н.О. Місцеві податки і збори як чинник ефективної діяльності місцевого самоврядування / О.Н. Бикадорова // Економіка України. — 2011. — №12. — С. 29-37.

6. Лекарь С.І. Еволюція плати за землю в Україні та її фіскальна ефективність / С.І. Лекарь // Фінанси України. — 2010. — №2. — С. 58-64.

7. Шухнін А.С. Поняття фінансової діяльності органів місцевого самоврядування в Україні: фінансово-правовий аспект / А.С. Шухнін // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — №10. — С. 20-26., с. 25]

8. Податковий Кодекс України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.

9. Дані Державного комітету статистики України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

10. Звіти про виконання Державного і місцевих бюджетів. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.trazery.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 25 грудня 2012 року